

INOVOVANÉ UČEBNÉ OSNOVY PRE PREDMET

HUDOBNÁ VÝCHOVA

NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE	ISCED 2
VYUČOVACÍ JAZYK	SLOVENSKÝ JAZYK
VZDELÁVACIA OBLASŤ	UMENIE A KULTÚRA
PREDMET	HUDOBNÁ VÝCHOVA
SKRATKA PREDMETU	HUV
ROČNÍK	PIATY
ČASOVÁ DOTÁCIA	1 HODINA TÝŽDENNE 33 HODÍN ROČNE
MIESTO REALIZÁCIE	TRIEDA KNIŽNICA POČÍTAČOVÁ MIESTNOSŤ VONKAJŠIE PRIESTRANSTVO ŠKOLY

Úvod

Vzdelávacie štandard nepredstavuje iba súhrn katalógov, ktoré stanovujú výkony a obsah vyučovacieho predmetu, ale je to predovšetkým program rôznych činností a otvorených príležitostí na rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov.

Vzdelávacie štandard pozostáva z charakteristiky predmetu a základných učebných cieľov, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Je to ucelený systém výkonov. Tieto základné požiadavky môžu učitelia ešte viac špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších blízkych učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom sa zdôrazňujú pojmy ako kľúčový prvok vnútornej štruktúry učebného obsahu. Je to základ vymedzeného učebného obsahu. To však nevylučuje možnosť učiteľov tvorivo modifikovať stanovený učebný obsah v rámci školského vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov.

Vzdelávací štandard hudobnej výchovy ako program aktivity žiakov je koncipovaný tak, aby vytváral možnosti na tie činnosti žiakov, ktoré operujú s pojmami, akými sú hľadanie, pátranie, skúmanie, objavovanie, lebo v nich spočíva základný predpoklad poznávania a porozumenia hudobného umenia.

Charakteristika predmetu

Hudobná edukácia v nižšom strednom vzdelávaní predstavuje kontinuálne, systémové a cieľavedomé pokračovanie hudobnej edukácie primárneho stupňa. Hudobnú edukáciu možno vymedziť troma prvkami:

- hudobné umenie – obsah,
- hudobné schopnosti (zručnosti, návyky) – cieľ,
- hudobné činnosti – metóda, prostriedok rozvoja hudobných schopností, pochopenia princípov hudby, realizácia hudobného umenia.

Sekundárnym obsahom predmetu je umenie, estetika, kreativita, sekundárnym cieľom rozvoj kľúčových kompetencií – komplexný rozvoj osobnosti, všeobecných ľudských kvalít. Hudobná výchova v základnej škole je predmetom umelecko-výchovným a činnostným, na nižšom strednom stupni sa rozširuje o kognitívny rozmer – uvedomené prenikanie do štruktúry hudobného diela, hudobno-teoretický a hudobno-historický rozmer, ako konklúzia predchádzajúcej hudobnej činnosti, praktickej hudobnej skúsenosti.

Ciele predmetu

Možno ich rozdeliť na špecifické hudobné ciele, špecifické ciele z oblasti umenia, estetiky a kreativity a sekundárne ciele.

Špecifické hudobné ciele:

Žiaci:

- získajú hudobné schopnosti prostredníctvom hudobných činností,
- realizujú hudobné činnosti na základe nadobudnutých hudobných schopností,
- na základe vlastnej skúsenosti si osvoja konkrétne poznatky z oblasti hudobnej teórie a histórie.

Špecifické ciele z oblasti umenia, estetiky a kreativity:

- pochopia podstatu umenia, vytvoria si vzťah k umeniu, majú priamu skúsenosť v oblasti špecifických umeleckých, estetických a psychologických kategórií – emocionalita, prežívanie, zážitok, vnímanie krásy, vlastná tvorivosť (improvizácia, kompozícia), na základe čoho dokážu reflektovať umenie, vnímať krásu, rozpoznať hodnotu, vyjadriť sa prostredníctvom umenia.

Sekundárne ciele:

- nadobudnú (prehĺbia) kľúčové kompetencie prostredníctvom hudobného umenia.

Kompetencie

Kompetencia k celoživotnému učeniu sa:

- plánovať a organizovať si učenie a pracovnú činnosť,
- hľadať a rozvíjať účinné postupy vo svojom učení,
- využívať rôzne stratégie učenia,
- kriticky pristupovať ku zdrojom informácií, informácie tvorivo spracovávať a využívať pri svojom štúdiu a praxi.

Sociálne komunikačné kompetencie:

- vecne, správne sa vyjadrovať verbálne, písomne a graficky k danej učebnej téme,
- vedieť využiť informačné a komunikačné zdroje,
- vyhľadávať, triediť a spracovávať informácie a dáta z rôznych zdrojov (IKT, knižné zdroje),
- zrozumiteľne prezentovať svoje poznatky, skúsenosti a zručnosti.

Kompetencia riešiť problémy:

- analyzovať vybrané problémy,
- navrhovať rôzne riešenia úloh, postupov a prístupov,
- aplikovať poznatky pri riešení konkrétnych problémových úloh,
- využívať informačné a komunikačné technológie pri riešení problémových úloh,
- používať základné myšlienkové operácie a metódy vedeckého poznávania pri riešení problémových úloh,

- využívať tvorivosť a nápaditosť, samostatne tvoriť závery na základe zistení, skúmaní alebo riešení úloh,
- zhodnotiť úspešnosť riešenia problémovej úlohy,
- logicky spájať poznatky z rôznych predmetov a využiť ich pri riešení problémových úloh,
- prijímať svoju zodpovednosť za riešenie problémov,
- dokázať sa poučiť z vlastných chýb a chýb iných.

Kompetencie sociálne a personálne:

- vyjadrovať svoje názory, postoje a skúsenosti,
- pracovať vo dvojiciach alebo v skupinách, vzájomne si radiť a pomáhať,
- prezentovať a zhodnotiť výsledky svojej alebo skupinovej činnosti,
- hodnotiť vlastné výkony a pokroky v učení,
- prijímať ocenenie, radu a kritiku, čerpať poučenie pre svoju ďalšiu prácu.

Vzdelávací štandard

Hlasové činnosti

Ako sa nám prihovára hudba – 9 hodín

Poznávame svoju a inonárodnú hudobnú kultúru – 6 hodín

Hudba spojená s inými druhmi umenia – 4 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hovoriť a spievať podľa zásad hlasovej hygieny v súlade so správnym speváckym držaním tela, technikou správneho speváckeho dýchania, zreteľnou artikuláciou s mäkkým hlasovým začiatkom a použitím vhodného hlasového registra, - hlasom improvizovať a komponovať: melodizovať krátke texty, otextovať krátke melódie, improvizovať krátke dialógy i monológy recitatívneho charakteru, hlasom 	<ul style="list-style-type: none"> - ľudové piesne, autorské piesne, rytmizované texty, artikulačné cvičenia, dychové a hlasové cvičenia, hry s hlasom pomocné rytmické a intonačné prostriedky, - cvičenia zamerané na správne držanie tela, dychové cvičenia, artikulačné cvičenia, hlasové cvičenia, - metricky viazané i metricky neviazané texty a melódie, - ľubovoľné gestá znázorňujúce výšku i dĺžku

<p>tvoriť zvukomaľbu k rôznym príbehom a situáciám,</p> <ul style="list-style-type: none"> - intonovať, rytmizovať, zapisovať a čítať výšku a dĺžku tónu v obmedzených tónových okruhoch. 	<p>tónov, solmizácia, fonogestika, ručné znaky na vyjadrenie rytmu, grafická notácia, klasická notácia</p> <ul style="list-style-type: none"> - tónové okruhy napr. s-m; l-s-m; l-s-m-d; d'-l-s-m-d; m-r-d; s-f-m-r-d; d'-t-l-s-f-m-r-d; a i.; rytmické slabiky (tá; ti-ti; tá-ja; tá-ja-ja-ja; ti-riti-ri; a i.)
--	--

Inštrumentálne činnosti

Ako sa nám prihovára hudba – 7 hodín

Poznávame svoju a inonárodnú hudobnú kultúru – 1 hodín

Hudba spojená s inými druhmi umenia – 5 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozoznať elementárne hudobné nástroje podľa ich zvuku, vzhľadu i názvu, - technicky správne hrať na elementárnych hudobných nástrojoch, - reprodukovat' a produkovať hudbu na nástrojoch, - vlastnoručne zhotoviť elementárne nástroje a hrať na nich. 	<p>elementárne hudobné nástroje a zdroje zvuku, ktoré sú k dispozícii:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ľudské telo (tlieskanie, plieskanie, dupanie, lúskanie), b) okolité predmety a prírodné materiály vydávajúce zvuk, c) vlastnoručne zhotovené nástroje, d) Orffove nástroje rytmické (chrastidlo/hrkálka/rumbagule, marakas, ozvučné drievka/claves/drevené paličky, drevený blok, rúrový bubienok, drhlo/škrabadlo/reco-reco/guiri), e) Orffove nástroje melodické (zvonkohra, xylofón, metalofón, zobcová flauta), f) slovenské ľudové nástroje (napr. píšťalka, píšťalka-dvojačka, fujara, gajdy, korýtkové husličky, citara, cimbal, ozembuch), g) dostupné nástroje iných kultúr (napr. bicie nástroje z Afriky, Južnej Ameriky – kongo, bongo), <ul style="list-style-type: none"> - držanie nástrojov, tvorba tónu, - skladby iných autorov, vlastná elementárna

	<p>improvizácia a elementárna kompozícia:</p> <p>a) inštrumentálny sprievod k piesni na princípe burdonu, ostinata, základných harmonických funkcií,</p> <p>b) predohra, medzihra, dohra k piesni,</p> <p>c) zvukomalebna a scénická hudba,</p> <p>jednoduché modely idiofónov, membranofónov, chordofónov, aerofónov a mirlitónov z prírodných i odpadových materiálov, na ktorých možno demonštrovať konštrukčné princípy nástrojov i princípy vzniku zvuku v jednotlivých nástrojových skupinách.</p>
--	--

Aktívne počúvanie hudby

Ako sa nám prihovára hudba – 11 hodín

Poznávame svoju a inonárodnú hudobnú kultúru – 6 hodín

Hudba spojená s inými druhmi umenia – 6 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - počúvať sústredene a pozorne, - vnímať okolité zvuky, opísať ich účinky, - poznať riziká poškodenia sluchu, - vedome počúvať ticho, - z okolitých zvukov komponovať zmysluplné celky, (zvukové koláže), - rozlíšiť základné vyjadrovacie prostriedky hudby, - aktívne počúvať hudbu, rozpoznať emocionálno-výrazový potenciál hudby, - verbalizovať atmosféru (charakter) hudby. 	<p>zvuky, šumy, ruchy, hluky, tóny, súzvuky okolitého sveta,</p> <p>vyjadrovacie prostriedky hudby: pulz, metrum, rytmus, tempo melódia, harmónia, agogika, dynamika, farba, hudobná forma, skladby slovenských a zahraničných hudobných skladateľov,</p> <p>hudba krásna, vznešená, smutná, veselá a ďalšie estetické kategórie blízke životnej skúsenosti žiakov.</p>

Hudobno-pohybové činnosti

Ako sa nám prihovára hudba – 4 hodín

Poznávame svoju a inonárodnú hudobnú kultúru – 3 hodín

Hudba spojená s inými druhmi umenia – 4 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže: <ul style="list-style-type: none">- vyjadriť hudbu pohybom,- identifikovať základné estetické kategórie v hudbe,- pohybovo improvizovať.	kultivovaný pohyb, držanie tela, rytmicky korektné pohyby, pohyby vyjadrujúce emocionálno-výrazové charakteristiky hudby, improvizácia, pohybová spontánnosť, uvoľnenosť.

Hudobno-dramatické činnosti

Poznávame svoju a inonárodnú hudobnú kultúru – 1 hodina

Hudba spojená s inými druhmi umenia – 3 hodiny

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže: <ul style="list-style-type: none">- syntetizovať svoje hudobné schopnosti, zručnosti a vedomosti do dramatického celku,- nájsť atraktívnu tému, pripraviť scenár, samostatne tvoriť, alebo vybrať z učiteľovej ponuky hudbu, pohyb, tanec, scénu, kostýmy, rekvizity,- koncentrovane a s porozumením sledovať profesionálne hudobno-pohybové predstavenie, opísať ho vlastnými slovami i odbornou terminológiou, diskutovať o ňom.	hudobno-dramatické činnosti, tvorivá dramatika materiál s dramatickým potenciálom: hudobno-pohybové hry, básne, príbehy, piesne, inštrumentálne skladby, herecké etudy, krátke sekvencie, dialógy a scény, rôzne dramatické žánre, napr. divadlo s hercom, bábkové divadlo, tieňové divadlo, divadlo v maskách návšteva hudobného divadla, opery, operety, muzikálu a pod., alebo sledovanie predstavenia z videozáznamu.

Tematický celok	Počet hodín
Ako sa nám prihovára hudba	15 hodín
Prostredníctvom hudby poznávame kultúru národov	8 hodín
Hudba spojená s inými druhmi umenia	10 hodín
Spolu:	33 hodín

Metódy a formy práce

Metódy:

- slovný výklad, rozprávanie, rozhovor, diskusia, beseda,
- hudobná hra, analýza hudobného diela
- demonštračná metóda,
- prakticko-aplikačné metódy,
- špecifické metódy: imitačná a intonačná metóda osvojovania piesní, uvedomená rytmizácia, improvizácia.

Formy:

- frontálna, skupinová, individuálna.

Hodnotenie predmetu

Cieľom hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov v škole je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky, kde má rezervy, aké sú jeho pokroky. Súčasťou je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov. Cieľom je zhodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami.

Budeme dbať na to, aby sme prostredníctvom hodnotenia nerozdeľovali žiakov na úspešných a neúspešných. Hodnotenie budeme robiť na základe určitých kritérií, prostredníctvom

ktorých budeme sledovať vývoj žiaka. Základným dokumentom, ktorým sa budeme riadiť, sú Metodické pokyny na hodnotenie žiakov ZŠ č. 22/2011. V triedach, v ktorých je väčší počet žiakov zo SZP učiteľ prihliada na túto skutočnosť. Môže znížiť obsah učiva (maximálne o 10 %), náročnosť písomných, kontrolných prác. Musí byť však zachovaný predpísaný tematický obsah.

V 5. ročníku je predmet klasifikovaný.

Vo výchovno-vzdelávacom procese sa uskutočňuje priebežné a celkové hodnotenie, a to nasledovným spôsobom:

- a) **Priebežné hodnotenie** sa uskutočňuje pri hodnotení čiastkových výsledkov prejavov žiaka na vyučovacích hodinách, má hlavne motivačný charakter; učiteľ zohľadňuje vekové a individuálne osobitosti žiaka a prihliada na jeho aktuálny psychický i fyzický stav, rešpektuje sa výkonový štandard a kľúčové kompetencie v jednotlivých oblastiach, používajú sa sumatívne aj formatívne hodnotenie žiaka. Pri hodnotení sa uplatňuje voči žiakom primeraná náročnosť pričom sa budú zohľadňovať ich individuálne osobitosti. Dôraz sa kladie na nonkognitívnu zložku výchovno-vzdelávacieho procesu, na sebauvedomovanie, sebvýchovu a sebareflexiu osobnosti žiaka a kultivovanie jeho citu, porozumenia a solidarity pre ochranu prírody i kultúrnych hodnôt. Dôležitou súčasťou je utváranie vlastných postojov prostredníctvom rozmanitých činností.
- b) **Celkové hodnotenie** žiaka sa uskutočňuje na konci prvého polroka a na konci druhého polroka školského roka a vyjadruje objektívne zhodnotenie úrovne vedomostí, zručností a návykov žiaka v danom vyučovacom predmete, nie je to matematický priemer získaných známok.

Povinné:

- zapájanie sa do tvorivých aktivít,
- propagačný materiál,
- prezentácia,
- ústne odpovede.

Nepovinné:

- aktuality týkajúce sa učiva,
- projekt,
- účasť na speváckych, tanečných a podobných súťažiach.

Systém kontroly a hodnotenia žiakov pri verbálnej komunikácii – kritériá hodnotenia:

Pri **verbálnej komunikácii** uprednostňovať prezentovanie poznatkov žiakmi na základe dobrovoľnej odpovede žiaka alebo určenia konkrétneho žiaka učiteľom (na predchádzajúcej hodine). Zisťovať a hodnotiť osvojenie základných poznatkov stanovených výkonovou časťou vzdelávacieho štandardu – **hodnotiť známku**. Kritériá hodnotenia sú vypracované v súlade s kľúčovými kompetenciami.

Učiteľ u žiaka hodnotí **primerane veku**:

a) priebeh vytvárania postojov:

- záujem o hudobné činnosti a o hudobné umenie v rámci edukačných úloh,
- schopnosť spolupracovať pri kolektívnych hudobných prejavoch a edukačných úlohách,
- schopnosť posúdiť svoj výkon (hudobné prejavy a vedomosti) a výkon spolužiakov,

b) priebeh získavania zručností a spôsobilostí:

- žiak spieva na základe svojich dispozícií intonačne čisto, rytmicky presne so zodpovedajúcim výrazom, pritom využíva získané spevácke, intonačné a sluchové zručnosti a návyky,
- orientácia v grafickom zázname jednohlasnej melódie,
- hra a tvorba jednoduchých rytmických sprievodov k piesňam na detských hudobných nástrojoch a hrou na telo,
- orientácia v znejúcej hudbe na základe dominujúcich výrazových prostriedkov hudby a ich funkcií,
- pochopenie veku primeraných hudobných diel a schopnosť zážitky verbalizovať a zdôvodniť,
- integrácia a transfer hore uvedených zručností a spôsobilostí pri realizácii hudobnodramatických činností,
- aktivita a prístup k hudobným činnostiam a k poznávaniu umenia,

c) priebeh získavania hudobných vedomostí:

- vedomosti z oblasti hudobnej kultúry a prvkov hudobnej náuky súvisiacich s preberanými edukačnými úlohami,

- poznanie najvýraznejších slovenských folklórnych regiónov, ich typické piesne a tance, slovenské zvykoslovie.

Systém kontroly a hodnotenia žiakov v písomnej forme – kritériá hodnotenia:

100% - 90%	1 (výborný)
89% - 75%	2 (chválitebný)
74% - 50 %	3 (dobrý)
49% - 30%	4 (dostatočný)
29% - 0%	5 (nedostatočný)

Stupeň hodnotenia	Opis kritérií
výborný	<p>žiak spĺňa kritériá (a – c) na vynikajúcej úrovni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je usilovný, vytrvalý, pracuje primerane svojmu veku, prevažne samostatne, tvorivo a pohotovo uplatňuje osvojené zručnosti, vedomosti, návyky v úlohách, • úspešne ich rozvíja v skupinovom a individuálnom prejave, • dokáže vyjadriť veku primerané postoje, názory na hudobné umenie, • má aktívny záujem o hudobné umenie, • individuálny spev nie je podmienkou, pokiaľ sa úspešne a aktívne realizuje v ostatných hudobných činnostiach,
chválitebný	<p>žiak spĺňa kritériá:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý, • menej využíva svoje schopnosti v individuálnom a kolektívnom prejave, • potrebuje sústavnú pomoc učiteľa,
dobrý	žiak realizuje edukačné úlohy priemerne:

	<ul style="list-style-type: none">• chýba mu iniciatívnosť a tvorivosť,• je málo aktívny a snaživý, potrebuje sústavnú pomoc a povzbudenie učiteľa,
dostatočný	žiak realizuje edukačné úlohy na nízkej úrovni, bez vlastného vkladu,
nedostatočný	žiak nespĺňa kritériá.

Prierezové témy

Prierezová téma	Tematický celok	Téma
Osobnostný a sociálny rozvoj	Ako sa nám prihovára hudba	Opakovanie vedomostí z hudobnej teórie a piesní zo 4. ročníka
		Hry so zvukmi
		Rytmus
		Rytmus – notový zápis
		Melódia – spev piesní
		Tempo
		Harmónia
		Opakovanie tematického celku
		Vianočné zvyky a koledy
	Poznáваме svoju a inonárodnú kultúru	Hymna – hudobný symbol štátu
		Ľudová hudba kedysi a dnes
		Slovenskí hudobní skladatelia
		Rómska hudba
		Hudba okolitých štátov – česká, poľská, maďarská
		Opakovanie tematického celku
Hudba spojená s inými druhmi umenia	Hudba v divadle	
	Opera pre deti	
	Muzikál na Slovensku	
	Túto hudbu mám rád	
	Hudobná dramatika	
Výchova k manželstvu a rodičovstvu	Ako sa nám prihovára hudba	Melódia – spev piesní
		Melódia - intonácia
		Vianočné zvyky a koledy
Environmentálna výchova	Ako sa nám prihovára hudba	Hry so zvukmi
		Rytmus – notový zápis
	Poznáваме svoju a inonárodnú kultúru	Ľudová hudba kedysi a dnes
Mediálna výchova	Ako sa nám prihovára hudba	Adventný koncert - projekt
		Populárna hudba a Vianoce
	Poznáваме svoju a inonárodnú kultúru	Slovenská populárna hudba
		Hudba spojená s inými druhmi umenia
	Hudba a film	
	Hudobný videoklip	
Multikultúrna výchova	Ako sa nám prihovára hudba	<i>Rytmus</i>
		<i>Dynamika</i>
		<i>Inštrumentácia</i>
		<i>Populárna hudba a Vianoce</i>
	Poznáваме svoju a inonárodnú kultúru	<i>Hymna – hudobný symbol štátu</i>
		<i>Rómska hudba</i>
		<i>Hudba okolitých štátov – česká, poľská, maďarská</i>
Ochrana života a zdravia	Ako sa nám prihovára hudba	<i>Hudobný jazyk</i>
		<i>Dynamika</i>

Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

autor/ka	učebnica
E. LANGSTEINOVÁ, B. FELIX	Hudobná výchova pre 5. roč. ZŠ
	odborná literatúra o hudbe
	internetové stránky
	edukačné CD, CD prehrávač, keyboard, klavír, gitara, elementárne hudobné nástroje, notový materiál, internet, dataprojektor

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre príslušný predmet.